

Weermannen slaags over D-Day

De invasie in Normandië, zondag zestig jaar geleden, liep bijna stuk op een ruzie onder de geallieerde meteorologen. Uiteindelijk bleken de voorspellingen juist, maar het verrassingsaspect was doorslaggevend.

Door Kees Floor

Het succes van het waagstuk van de geallieerde invasie in Normandië in juni 1944 stond of viel met een juiste weersvoorspelling. Helaas konden de geraadpleegde meteorologen het niet eens worden. De behoeften van landmacht, luchtmacht en marine waren tegenstrijdig, maar vooral het verwachte weerverloop leidde tot ruzie.

De ruzie werd in de hand gewerkt door de wijze waarop de weerkundige advisering van generaal Eisenhower was opgezet. Om bij een onverhoopte mislukking van de landing de zwarte piet niet terecht te laten komen bij een van de deelnemende partijen, werden drie groepen meteorologen ingezet: experts van de Britse weerdienst, van de centrale weerdienst van de Amerikaanse luchtmacht en van de Britse marine. De Brit James Stagg kreeg de ondenkbare taak te komen met een eensluidende, gezamenlijk gedragen weersverwachting.

Over sommige zaken konden de experts het makkelijk eens worden. Zo was onomstreden dat het op 5, 6 en 7 juni springtij zou zijn: bij springtij zijn de waterstanden extra laag en komt een breed strand beschikbaar. De opgeworpen versperringen, veelal voorzien van explosieven, konden zonder al te veel moeite opgeruimd worden.

Het volgende springtij was dat van 17 tot 19 juni, maar dan zou er geen volle maan zijn en moest alles in het pikdonker plaatsvinden. Later zou blijken dat een naar die periode uitgestelde invasie door windkracht 7 boven het Kanaal had kunnen uitlopen op een ramp.

Als de landing in mei 1944 had kunnen plaatsvinden, hadden de meteorologenruzijs zich niet voorgedaan. Van de gerenommeerde Britse en Amerikaanse meteorologen die bij de advisering betrokken zijn, was weliswaar bekend dat ze onmogelijk van ingenomen standpunten waren af te brengen en provocaties niet schuwden, maar mei

Amerikaanse landingstroepen voor de kust van Normandië, 6 juni 1944.

FOTO AP

brengt langdurig stabiel weer en dan geven verwachtingen zelden aanleiding tot onenigheid. Maar de geallieerde troepenmacht was op dat moment nog niet slagvaardig: vertraging bij de productie van landingsvaartuigen noopte tot uitstel.

De fraaie meimaand was intussen bij de Duitse meteorologen ook niet onopgemerkt gebleven. Vandaar dat de tegenpartij die periode vrijwel onafgebroken in alarmfase verkeerde en intensief patrouilleerde langs de Franse kust. Het nazi-opperbevel achtte een landing in de buurt van Calais nog het meest waarschijnlijk, en wel in juli.

Begin juni werd duidelijk dat het weer zou omslaan. Oceaanstoringen stonden

op het punt hun werkterrein naar West-Europa uit te breiden. Dat hoefde op zich nog geen reden te zijn tot tweedracht in meteorologische kring. Pas bij de precieze timing van het slechte weer en de daarmee verbonden opklaringen ging het mis.

Dat is vandaag de dag, ondanks satellietbeelden en computermodellen van de atmosfeer, nog steeds een probleem, laat staan in 1944. Daar komt bij dat weerwaarnemingen in oorlogstijd niet vrijelijk beschikbaar zijn.

Toen de eerste signalen van een op handen zijnde weersomslag zich aandienend, begonnen de prognoses van de betrokken weerdiensten dan ook prompt uiteen te lopen. De Amerika-

nen bleven optimistisch, de Britse weerdienst raakte somber gestemd en de marine nam een tussenpositie in. Woordvoerder Stagg leunde tijdens de briefings van 1 juni meer op de Britse voorspellingen, maar plaatste wel de kanttekening dat er geen overeenstemming bestaat.

Een dag later bleef iedereen hardnekkig vasthouden aan eerder ingenomen standpunten en tijdens de frequente telefonische conferenties kwam het geregeld tot een uitbarsting. Ook op zaterdag 3 juni moest Stagg een slechte boodschap overbrengen, al was het pessimisme inmiddels overgenomen door de andere partijen.

Bestloten werd daarom de datum van

5 juni, aanvankelijk eerste keus, los te laten en de invasie uit te stellen tot 6 juni. Die beslissing werd zondagochtend 4 juni, toen het inmiddels flink was opgeklard en de barometer begon te stijgen, bekrachtigd, zodat niet-ingewijden het besluit met ongeloof aanhoorden. Een definitieve beslissing werd uitgesteld naar de avond van 4 juni. Wel waren vlootonderdelen in verre havens vast op weg gestuurd.

Diezelfde middag liepen de gemoederen in de meteorologische adviesteams opnieuw hoog op: spanning en vermoedelijkheid speelden vermoedelijk een belangrijke rol. De oude posities werden weer ingenomen en verdedigd. De conflicten hielden aan tot er veel later

die dag nieuwe weerrapporten binnenkwamen van uitgezonden verkenningsvliegtuigen. Achter het slecht-weergebied dat een invasie op 5 juni riskant maakte, werden opklaringen gesignaleerd die dinsdagochtend 6 juni een weersverbetering zouden opleveren. Over de vraag of die zou aanhouden, bleven de experts het oneens.

Dat was voldoende om de onenigheid te doen overslaan op het opperbevel. De bevelhebbers van de luchtmacht vonden het te riskant, hun collega's van de landstrijdkrachten en de marine wilden doorzetten. Eisenhower moest de doorslag geven. Terwijl de regen tegen de ramen kletterde, maakte hij zijn afwegingen. Het was geen makkelijk besluit, maar in de vroege ochtend van 5 juni werd het onherroepelijk: *Go!* En op 6 juni was Operatie Overlord, met de inzet van meer dan vierduizend oorlogsschepen, bijna tienduizend vliegtuigen en zo'n 160 duizend manschappen, een feit.

Tijdens de landingen was het weer zoals uiteindelijk verwacht of zelfs beter. Wel leverde meer landinwaarts aanwezige bewolking problemen op bij het bombarderen van strategische doelen. Ook was de waterstand niet zo laag als gehoopt. Voorts was de zee nog niet betijd na het slechtere weer van de voorafgaande dagen, zodat er veel zeezieken waren. Door de hoge golven zouden 27 van de 32 amfibietanks verloren gaan. Toch werd D-Day een succes: het werd een keerpunt in de Tweede Wereldoorlog. De geallieerden leden immense verliezen, maar mede dankzij meteorologische expertise kwam het eind van het Derde Rijk dichterbij.

Duitse meteorologen speelden daarbij ook een rol. Ook zij zagen zich gesteld voor de problemen waar hun geallieerde collega's mee worstelden. Hoewel de Duitse weerdienst een langere traditie had en vermoedelijk beter was dan die van de Britten en Amerikanen, hadden de nazi's geen toegang tot weerwaarnemingen boven de Atlantische Oceaan.

Hun conclusie was dat een oversteek naar Frankrijk in een periode met zulk slecht en onvoorspelbaar weer onmogelijk was. De alarmfase langs de kust werd ingetrokken, de patrouillering op en boven het Kanaal onderbroken en veldmaarschalk Rommel vertrok naar Duitsland voor overleg met Hitler. Slechts één Duitse meteoroloog sloeg alarm, maar hij bleef een roepende in de woestijn.

Meer dan het weer blijkt achteraf het verrassingseffect de cruciale factor te zijn geweest. De onenigheid tussen de geallieerde meteorologen was hinderlijk, het gebrek aan overeenstemming tussen de Duitse en geallieerde weerkundigen bleek essentieel voor een verrassende landingsoperatie.